

مهدی فتاحی اینی علیا / دانشجوی کارشناسی ارشد، طراحی صنعتی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز
احد شاه حسینی / استادیار طراحی صنعتی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز

بررسی نقش طراحی در کاهش وندالیسم مبلمان شهری

چکیده

معضل وندالیسم به عنوان پدیده‌ای که گریبان‌گیر جوامع شهری مدرن است، مطرح گردیده است. این پدیده می‌تواند اثرات سوء و خسارات جبران ناپذیری را بر چهره شهر و روحیه شهروندان با تخریب مبلمان شهری وارد سازد. وندالیسم دارای علل و ریشه‌های مختلف اجتماعی و روان‌شناسی است که شناخت هر کدام و شناسایی عوامل بروز آن برای مقابله با این مشکل راهگشا خواهد بود. در نوشتار حاضر به روش توصیفی، منابع کتابخانه‌ای مورد بررسی قرار گرفته و به مرور مقالات، متون و اسناد پرداخته شده است. نتایج نشان می‌دهند جهت جلوگیری یا کاهش اثرات وندالیسم حوزه‌های گوناگونی درگیر هستند. در زمینه طراحی نیز نکاتی وجود دارد که طراحان با به کارگیری آنها می‌توانند مانع از وقوع وندالیسم شوند. بهبود وضعیت اجتماعی، ارتقا سلامت روان شهروندان و به کارگیری اصول روان‌شناختی در طراحی و در نظر گرفتن فرایند طراحی به عنوان بخشی از راه حل می‌تواند در کنترل این پدیده مؤثر واقع شود.

کلیدواژه‌ها

وندالیسم، مبلمان شهری، طراحی، افردنس.

بازه پذیرش مقاله: ۶ ماه

مقاله
مروری

mahdifattahi.olya@gmail.com

انسان ذاتاً موجودی اجتماعی است و نیازهای خود را در جامعه تأمین می‌کند و استعدادهای بالقوه‌اش در خلال موقعیت‌ها و تجربه‌های اجتماعی، فرصت ظهور و بروز پیدا می‌کند. زندگی در جامعه بر پایه پذیرش یک سری اصول و قواعد که شامل رفتار و هنجارهای اجتماعی می‌شود، امکان‌پذیر است. هنجارهای اجتماعی در حقیقت رفتارهای مشخصی هستند که طبق ارزش‌های اجتماعی شکل گرفته‌اند و با التزام به آنهاست که نظم در جامعه برقرار می‌شود. از نظر جامعه‌شناسان هنجارها^۱ «الگوهای استاندارد شده رفتار و کردار» هستند که رفتار ایدئال (و مورد قبول اعضای جامعه را مشخص می‌نمایند (احمدی، ۱۳۷۷).

مشکلات اجتماعی وضعیت ساختاری و یا الگوهای کنشی هستند که توسعه را با مشکل مواجه می‌سازند و مانع تحقق اهداف می‌شوند. معضلات اجتماعی توجه افکار عمومی و نخبگان را به خود جلب می‌کنند تا راه حلی برای پیشگیری، مقابله و رفع آنها تبیین شود (عبدالهی، ۱۳۸۳). یکی از مشکلاتی که گریبان‌گیر جامعه امروز شده، پدیده وندالیسم^۲ است. وندالیسم یا مقابله با علم و هنر، ددمنشی و تخریب، آسیبی اجتماعی است که در جوامع شهری نمود پیدا کرده و با تخریب فضاها و امکانات شهری خسارت و مشکلات فراوانی را ایجاد کرده است (رضوی، ۱۳۸۵). کارشناسان معتقدند وندالیسم هم مانند سایر معضلات اجتماعی معلول علت واحدی نیست. از نظر جامعه‌شناسان ساختارها و نهادهای اجتماعی دلیل رفتارهای شخص محسوب می‌شوند. اما روان‌شناسان و روانکاوان علت را در نیروهای سرکش درونی فرد جستجو می‌کنند. در مقابل، گروهی از صاحب‌نظران به تعامل فرد و جامعه در شکل‌گیری رفتار معتقد هستند. رویکرد روان‌شناسی اجتماعی به تقابل و تعامل میان فرد و محیط اشاره می‌کند و با دیالکتیکی^۳ دانستن این رابطه، آن را در کژرفتاری دخیل می‌شمارد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳).

به نظر کارشناسان وندالیسم در کیفیت و چگونگی سازه‌ها و محصولات هم ریشه دارد و یکی از مؤثرترین راه‌های مقابله با وندالیسم توجه به ساختار طراحی اشیاء و وسایل است. عده‌ای از کارشناسان، طراحان را خرابکاران اصلی می‌دانند و بر این باورند که برنامه‌ریزی ضعیف، کیفیت طراحی پایین و دقت ناکافی، عامل رشد وندالیسم شده است. در این مطالعه سعی شده است ضمن آشنایی با ابعاد گوناگون مسئله وندالیسم، عوامل بروز این پدیده شناسایی شده و روش‌های جلوگیری از آن معرفی گردد. در این میان نقش طراحی به عنوان یک عنصر مهم در پیشگیری از وندالیسم مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تعریف وندالیسم

واژه وندالیسم برگرفته از کلمه وندال می‌باشد. وندال نام یک گروه از اقوام ژرمن-اسلاو است که در منطقه بین اودر^۴ و ویستول^۵ در حدود قرن پنجم میلادی ساکن بوده‌اند. وندال‌ها بیشتر مردمانی مهاجم و جنگجو بودند که مکرراً تخریب و تجاوز به سرزمین‌های مجاور مشغول بوده‌اند. روحیه خرابکارانه قوم وندال باعث شده است که در بررسی اعمال مجرمانه و متخاصمانه‌ای که نسبت به اموال و اشیاء عمومی و آسیب به سازه‌های علمی و صنعتی و هنری صورت می‌گیرد، از واژه وندالیسم استفاده شود (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳).

وندالیسم را می‌توان عملی در جهت تخریب یا بدشکل‌سازی اموال بدون صاحب در نظر گرفت، از قبیل شکستن شیشه‌ها، تخریب اموال مدرسه، گرافیتی، کثیف کردن، آسیب به خودروها یا تخریب آثار هنری (Goldstein, 1996).

(Ceccato & Haining, 2005) وندالیسم را شکل خشونت‌آمیزی از رفتار سرکشانه که شامل تخریب تمام عناصر فیزیکی شهری می‌گردد، تعریف می‌کنند.

نقطه عطف قریب به اتفاق تعریف‌های انجام‌گرفته در مورد وندالیسم، کارکرد منفی این پدیده و مذموم دانستن آن است. این اتفاق نظر در مورد قبیح بودن وندالیسم، در همه فرهنگ‌ها مشهود بوده و صاحب‌نظران وندال‌ها را دشمن آشکار جامعه معرفی می‌کنند و کشورها درصدد هستند تا با وضع قوانین بازدارنده و انجام اقدامات پیشگیرانه از این رفتار ناهنجار جلوگیری نمایند (قاسمی و طاهرسیما، ۱۳۹۸).

اهداف افراد وندال از انجام اعمال وندالیستی

وندال‌ها افراد مشخص و خاصی نیستند و رفتارهای وندالیستی منحصر به قشر به خصوصی نمی‌شود. اگر چه ممکن است بروز این

• وندالیسم تاکتیکی^۸

این نوع وندالیسم برای رسیدن به هدفی خاص صورت می‌گیرد (غیر از پول و اشیاء)؛ مثل شکستن پنجره برای جای خواب یا غذا توسط ولگردان (بلالی، جعفری و آغچه، ۱۳۹۱).

علل رفتار وندالیسم

درکل علت‌های مختلفی را می‌توان برای وندالیسم مطرح کرد که به طور خلاصه عبارتند از (نمودار ۲):

• ژنتیک

بهره پایین هوشی، عقب‌ماندگی ذهنی، عارضه جسمی، اضطراب مزمن، بیماری روانی و اختلالات شخصیتی از ریشه‌های ژنتیکی وندالیسم هستند.

• مشکلات مربوط به کودکی

مشکلات خانوادگی و طلاق والدین، عدم تعادل در سیستم پاداش و تنبیه، ضرب و شتم فیزیکی توسط والدین و داشتن والدین بزهکار در شکل گرفتن یک شخصیت خرابکار مؤثر هستند (میرفردی، احمدی و نیکخواه، ۱۳۹۱).

• شخصیت مجرمانه

روحیه پرخاشگر، برون‌گرایی افراطی، واکنشی بودن زیاد و داشتن شخصیت اجتماع‌ستیز منجر به وندالیسم می‌گردد.

• وضعیت اجتماعی و اقتصادی

سن (جوان)، جنسیت (مذکر)، مهارت (نداشتن مهارت)، وضعیت تأهل (مجرد)، درآمد اقتصادی (کم درآمد) و طبقه اجتماعی (پایین) در بروز رفتارهای وندالیستی مؤثرند (فتحی و محمدی، ۱۳۹۰).

• وضع فعلی زندگی

سکونت در مناطق پایین و فقیرنشین شهر، گروه دوستان خطرناک، هواداری افراطی از گروهی خاص مثلاً یک باشگاه ورزشی، اجاره‌نشینی و... از علل وندالیسم هستند.

• بحران‌های زندگی

کشمکش و درگیری با اعضای خانواده، نزاع و دعوا با گروه همسالان و همکلاسی‌ها، مشکلات تحصیلی و وضعیت درسی ضعیف و... در بروز وندالیسم نقش دارند.

• وضعیت مکانی و ویژگی‌های موضوعات مورد تخریب

رفتارها در بین گروهی خاص (به طور مثال نوجوانان در مقایسه با افراد مسن‌تر) فراوانی بیشتری داشته باشد اما تخریب‌گرایی حتی در بین طبقه فرهیخته و دانشگاهی نیز مشاهده می‌شود (عباس‌زاده، دین‌دوست، ۱۳۹۷). به طور کلی وندالیسم طیف گسترده‌ای از افراد شامل فقیر و غنی، زن و مرد، سیاه‌پوست و سفید پوست و... را دربر می‌گیرد (عفتی، ۱۳۸۱). با در نظر گرفتن این امر می‌توان اهداف افراد از ارتکاب این عمل را شامل موارد زیر دانست (نمودار ۱):

• وندالیسم مال اندوز^۶

صدمه‌های وارده در این نوع، برای کسب پول و اموال است. اعمالی مانند کندن و برداشتن علائم راهنمایی، آرم اتومبیل‌ها، تابلوها و تلفن عمومی. شخص وندال در این حالت، تنها در اندیشه تصاحب اشیای عمومی است؛ حتی چیزهای بی‌ارزش (بخارایی و شربتیان، ۱۳۹۴).

• وندالیسم ایدئولوژیک

وندالیسم ایدئولوژیک به قصد پیش بردن یک هدف یا دادن یک پیام انجام می‌گیرد. مثل شعارنویسی روی دیوار با اسپری و غیره.

• وندالیسم تلافی جویانه

در وندالیسم تلافی جویانه هدف از آسیب رساندن، گرفتن انتقام است. به طور مثال دانش‌آموزی که به خاطر احساس بی‌عدالتی از طرف معلم نسبت به خودش اقدام به شکستن شیشه‌های مدرسه می‌کند (زال نژاد، ۱۳۹۱).

• وندالیسم عنادورزانه

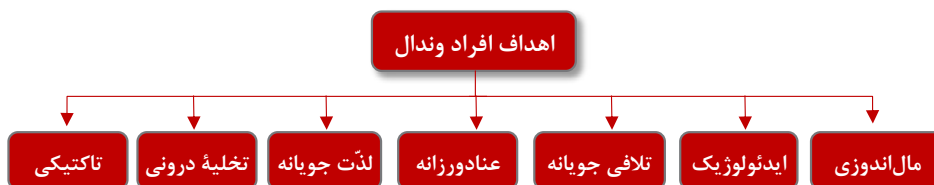
در این نوع وندالیسم فرد به طور مغرضانه دست به تخریب می‌زند. خشم ناشی از محرومیت می‌تواند دلیل این رفتار باشد. مثلاً خط انداختن روی وسایل نقلیه عمومی و... (عفتی، ۱۳۸۱).

• وندالیسم تفریحی^۷

حس لذت یکی از عواملی است که منجر به تخریب وندالیسم می‌گردد (Kempkens, Levy, Stark, Tieg, & Widmann, 2017). این حس لذت می‌تواند خود را به صورت تفریح و بازی نشان دهد. به طور مثال نوجوانان به عنوان رقابت و بازی بین گروه همسالان دست به وندالیسم می‌زنند (Wilson & Healy, 1986).

• تخلیه درونی

در تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده است، افراد وندال بیان داشته‌اند که این رفتارها را به منظور آرام شدن و کاهش استرس درونی خود انجام می‌دهند (Nurgül ARISOY, 2020).

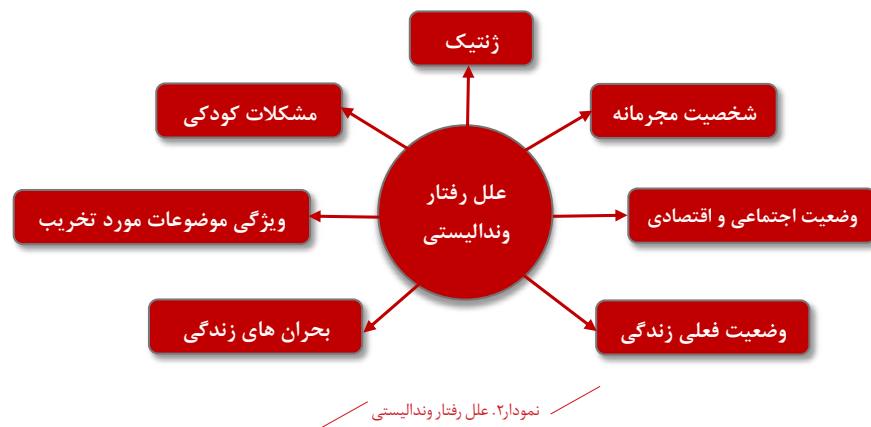
در این راستا توسعه شهری پایدار همواره به دنبال راهکارهایی بوده است که آسیب‌های وارده را با کمترین هزینه مادی و معنوی کنترل نماید.

تأثیر افردنس در جلوگیری از وندالیسم

رابطه میان کاربر و محصول توسط قراردادهایی شکل می‌گیرد. این قراردادها در کلیه سطوح طراحی مشهود هستند. اهمیت طراحی تجهیزات شهری به دلیل گسترده بودن طیف کاربران و تفاوت ویژگی‌های اجتماعی و روان‌شناسی آنان دو چندان می‌شود. خصوصاً اینکه امکان شخصی‌سازی در این‌گونه وسایل وجود ندارد. آنچه مهم است این نکته است که طراح چگونه با وندالیسم به عنوان یک پدیده غیرطبیعی و مخرب برخورد خواهد نمود. زیرا اگر رابطه مناسبی بین کاربر و محیط برقرار نشود، این امر خود عاملی برای شکل‌گیری رفتار نامناسب و خراب‌کارانه خواهد شد. نخستین بار

وقوع تخریب در مکان‌های متروکه، عدم وجود نظارت خارجی برای جلوگیری از وقوع جرم، کارکرد نامناسب ابزارها (مانند تلفن‌های همگانی و دستگاه‌های خودپرداز)، تخریب‌های انجام شده از قبل و همسانی وسایل و اشیاء با پیشینه‌های ذهنی فرد وندال از عوامل وقوع وندالیسم به شمار می‌روند (ترکاشوند، ۱۳۸۸).

از نظر کسرلی و همکارانش، وندالیسم به معنای تخریب سهوی یا مضرانه اموال بدون اجازه مالک آن است (دغاقله و کلهر، ۱۳۸۹). در یک تقسیم‌بندی جامع تخریب‌هایی را که در اثر وندالیسم صورت می‌گیرد می‌توان به دو گروه عمدی و غیرعمدی تفکیک کرد. تخریب غیرعمدی شامل استفاده غلط مثل نشستن روی پشتی به جای کفی نیمکت و تغییر دادن قسمت‌های مختلف مبلمان می‌شود. در این نوع تخریب ضعف در طراحی محصول و ساخت آن مشهود است (غلامپور، ۱۳۷۹).

دونالد نورمن^۱ بود که به ایده روان‌شناسی مواد و اشیاء به عنوان راهحلی برای کنترل تأثیرات مخرب وندالیسم پرداخت. نورمن عنوان می‌کند برای پیشگیری از وندالیسم در محیط‌های شهری استفاده از مواد مقاوم به تخریب و غیرآسیب‌پذیر، کاهش افردنس^۲ محصولات برای رفتارهای وندالیستی و یا تشویق به آن می‌تواند تأثیر بسزایی داشته باشد (یشمی و اخوان، ۱۳۹۲). درک مستقیم بر پایه افردنس و طراحی ارگونومیک در جهت بهبود کاربری را دو عامل مهم در طراحی موفق برمی‌شمارد (Masoudi et al., 2019).

• افردنس

واژه افردنس ابتدا توسط روان‌شناس شناختی، جیمز گیبسون^۳ پیشنهاد شد. از نظر گیبسون افردنس یعنی آنچه که محیط به فرد ارائه می‌کند، چه خوب و چه بد (طالقانی، افهمی و چوپانکاره، ۱۳۹۷). براساس تعریف گیبسون، افردنس هر چیزی، ترکیبی از جنس و سطح ارتباطی خاص آن با کاربر است. برای مثال اگر یک شیء دارای سطح سخت، مسطح، صاف و پهن باشد و ارتفاعی برابر با زانوی شخص داشته باشد، آن شیء قابلیت نشستن دارد (You & Chen, 2007). در سال ۱۹۹۹ نورمن دیدگاه «افردنس درک شده» را ارائه داد. منظور نورمن از افردنس درک شده، «قابلیت یا عملکردهایی است که کاربر در مواجهه با یک محصول، امکان‌پذیری آنها را درک می‌کند». این نگرش با «افردنس واقعی» که به معنای «قابلیت یا عملکردهایی که در مواجهه با یک محصول در واقع امکان‌پذیر هستند» متفاوت

وندالیسم مبلمان شهری

انسان‌ها محیط زندگی خود را با فرهنگ خود شکل می‌دهند و خود به عنوان بخشی از آن به زندگی‌شان ادامه می‌دهند. محیط‌های عمومی که انسان در آن سکونت دارد، دارای مصنوعات مختلفی است که برای پاسخ به نیازهای ریز و درشت ساخته شده‌اند؛ این مصنوعات مبلمان شهری نام دارند. مبلمان شهری گستره‌ای از وسایل کاربردی، زینتی و بصری از تابلوهای تبلیغاتی گرفته تا سطل زباله را شامل می‌شود (Ilgin, 2001).

مبلمان به عنوان یکی از عناصر اصلی در تعریف هویت یک شهر در طول تاریخ مورد توجه شهروندان و شهرسازان بوده است. گسترش شهرها و مهاجرت روزافزون به شهرها، مشکلات عدیده‌ای را برای شهر و جنبه‌های مختلف آن به ارمغان آورده است.

مشکلات موجودگاه صورت اجتماعی نیز به خود می‌گیرند که اهمیت این امر را دو چندان می‌کند. در این میان تخریب‌های صورت گرفته بر روی مبلمان شهری تأثیر بسزایی در چهره شهر و روحیه ساکنان آن خواهد داشت. بناها، تجهیزات و مبلمان شهرها عصاره روح شهروندان هستند و هویت آن را تعریف می‌کند (لیف شورتر، ۱۳۷۹). تخریب و بدشکل‌سازی این عناصر می‌تواند منجر به ایجاد خسارت‌های مادی و معنوی جبران‌ناپذیری گردد. به طور مثال در سال ۸۷، مبلغ ۲ میلیارد تومان جهت برطرف کردن خسارت ناشی از شعارنویسی دیوارها و ۳۰۰ میلیون تومان برای ترمیم مبلمان شهری تهران هزینه شده است (میرفردی، احمدی و نیکخواه، ۱۳۹۱).

نظارت با ابزار فیزیکی با روش‌هایی همچون روش‌نمایی، دوربین مدار بسته، نگهبان، و ... است، اما این روش‌ها اغلب ناکارآمد بوده و حتی احتمال دارد در برخی موارد به گستاخ شدن و ندال‌های حرفه‌ای منجر شود. مقابله با وندالیسم به تمهیدات ویژه‌ای همچون افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها، درونی کردن فرهنگ شهروندی و آموزش نیاز دارد که اغلب کارآمدی کارکردهای جامعه شهری را هدف می‌گیرند. جامعه‌پذیری در بطن خانواده و مدرسه به عنوان اصلی‌ترین منبع تربیت و آموزش و اولین گروه آموزش رفتارهای فرهنگی باید در دستور کار دستگاه‌های فرهنگی آموزشی کشور قرار گیرد. با ایجاد حس مسئولیت‌پذیری در جریان جامعه‌پذیری و بالا رفتن حس مشارکت، تعهد فرد به جامعه و اموال عمومی افزایش پیدا خواهد کرد (تیموری، راستین و ذوالفقاری، ۱۳۹۴). با آگاهی بخشی در مورد مضرات وندالیسم در مدارس، کودکان از سنین پایین از شنیدن بودن این رفتار اطلاع خواهند یافت. دولت وظیفه دارد سطح استاندارد زندگی به خصوص در مناطق محروم و حاشیه‌ای را بالا برده و با بهبود مراکز تفریحی و ورزشی از نظر کمی و کیفی، امکانات تخلیه انرژی برای نوجوانان و جوانان را فراهم آورد.

در زمینه طراحی نیز نکاتی وجود دارد که طراحان با به کارگیری آنها می‌توانند مانع از وقوع وندالیسم شوند. مواد و متریال به کار رفته باید از نوع مقاوم و با دوام بوده و در صورت امکان فلز جایگزین چوب گردد (عباس‌زاده و دین‌دوست، ۱۳۹۷). این متریال به کار رفته بایستی

است. عملکرد مورد انتظار از محصول برای طراح و کاربر می‌تواند متفاوت باشد. طراح می‌بایست خود را به جای کاربر قرار دهد و به شیوه او با محصول مواجه شود. از آنجاکه درک کاربر از محصول مهم است، عوامل مؤثر بر درک کاربر نیز مهم خواهد بود. افراد بر حسب اهداف و ارزش‌هایشان، قابلیت‌های خاصی از یک شیء واحد دریافت می‌کنند. به عنوان مثال برخی افراد می‌توانند نشستن بر روی آن توصیف می‌کنند، در حالیکه برای افراد دیگر حتی اگر خیلی ضروری هم باشد، میز قابلیت نشستن ندارد (طلقانی، ۱۳۹۳). مشکل زمانی ایجاد می‌شود که فردی درک شده از طرف کاربر با فردی واقعی یکی نباشد. یعنی کاربر عملکرد یک محصول را تشخیص ندهد و بخواهد فعالیت‌هایی را که از طرف محصول امکان‌پذیر نیست، انجام دهد. در این صورت رفتار و عملکرد نامناسبی از طرف او بر اثر خطای فردی روی می‌دهد. این خطاها نشئت گرفته از طراحی غلط و بحث‌برانگیز محصولات هستند (Srivastava & Shu, 2013).

• به کارگیری افردنس برای کاهش وندالیسم

در کاربرد محصول مواردی وجود دارد که یک محصول، چند افردنس مختلف را برای کاربر ایجاد می‌کند. این افردنس چندگانه را در محصولات چندکاره^{۱۲} می‌توان به وضوح دید (Sousa et al, 2019). افردنسی که محصول برای آن طراحی شده را افردنس اولیه و افردنس‌های دیگری را که کاربر متصور است، افردنس ثانویه می‌نامیم. به عنوان مثال

شکل ۱. به کارگیری افردنس منفی در مبلمان شهری؛ نیمکت طراحی شده برای نشستن و جلوگیری از خوابیدن (یشمی و اخوان، ۱۳۹۲)

نیاز به تعمیرات و نگهداری نداشته باشند، مانند استیل که برخلاف فولاد کربنی نیاز به رنگ‌کاری دوره‌ای ندارد. رنگ‌های مورد استفاده باید از نوع با کیفیت باشند، نظیر رنگ‌های کوره‌ای یا نانویی که در مقابل چسب و خراشیدگی دوام بیشتری دارند. به منظور سهولت در جایگزین کردن قسمت‌های تخریب شده وسایل، توصیه می‌شود طراحی به صورت مدولار انجام گیرد. مدولار بودن سازه خود موجب کاهش هزینه ساخت نیز خواهد شد. اتصالات به کار رفته باید با جزئیات انجام بگیرند و در نیمکت‌ها از اتصالات محکم استفاده شود. اتصالاتی که به صورت پیچ هستند اگر از نوعی باشند که با آچار مخصوص باز و بسته می‌شوند مانع از باز شدن توسط افراد خواهد شد. در طراحی سعی شود که سطوح بزرگ به قطعات کوچکتر تبدیل شوند تا امکان نوشتن یادگاری یا چسباندن آگهی‌های تبلیغاتی از بین برود. در طراحی فرم دقت شود که گوشه‌های تیز به منحنی تبدیل

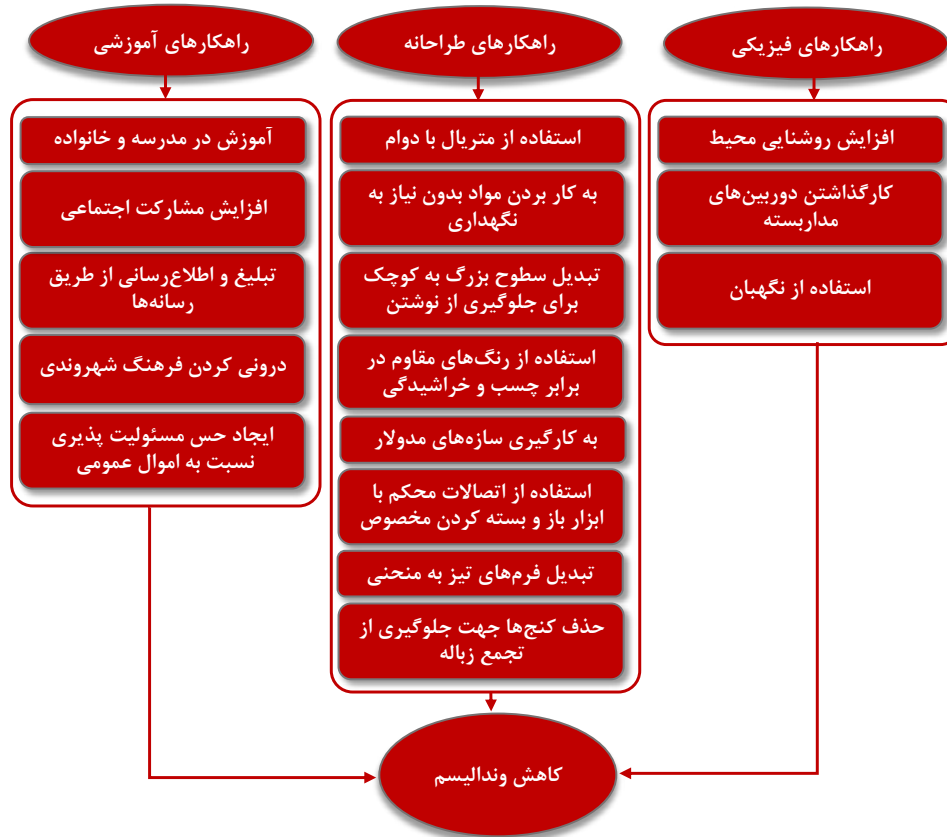
افردنس اولیه دریافتی از یک پنجره شیشه‌ای تماشای بیرون از طریق آن است، اما برای فرد دیگر همین محصول می‌تواند افردنس شکستن را القا کند. این مسئله موجب می‌شود طراح با تعبیه کردن مجموعه‌ای از محدودیت‌ها، از کاربرد غلط محصولات جلوگیری نماید و به عبارتی افردنس ناخواسته در محصول را تا جایی که امکان پذیر است، از بین ببرد (تصویر ۱). اندی لویی (۲۰۰۹) افردنس منفی را به عنوان راهکاری که طراح با به کارگیری آن می‌تواند از بروز خطا جلوگیری کند، معرفی کرد.

راهکارها

برنامه‌ریزی برای مقابله با پدیده وندالیسم به تخصص‌های ویژه‌ای همچون روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم تربیتی، طراحی شهری و مدیریت نیاز دارد و اعمال آن از طریق روش‌های متنوعی صورت می‌گیرد (محزون و بامداد، ۱۳۹۵). اولین راه‌حلی که به ذهن می‌رسد

به عمل آورند، نظیر مترپال با دوام و تعمیرپذیر، سازه‌های مدولار با سطوح کوچک و فرم‌های غیرتیز و بدون کنج، حذف امکان بازشدن با ابزارهای متداول و... با این وجود همچنان شاهد طراحی و عرضه

شود. همچنین از به وجود آمدن کنج و قسمت‌هایی که امکان جمع شدن زباله را دارند اجتناب شود، زیرا کثیفی و عدم رسیدگی به آن از مشوق‌های رفتاروندالیستی خواهد بود (قاسمی و طاهرسیما، ۱۳۹۸).

نمودار ۳. راهکارهای پیشنهادی جهت کاهش وندالیسم در مبلمان شهری

محصولاتی هستیم که از ابتدایی‌ترین اصول مطرح شده بی‌بهره‌اند و در نتیجه نمی‌توانند پاسخگوی انتظارات باشند. عموماً به دلیل به وقوع پیوستن عمل وندالیسم در موقعیت‌هایی که امکان مشاهده مستقیم وجود ندارد و عدم دسترسی به افراد اقدام‌کننده به عمل تخریب، مطالعات در این قسمت با محدودیت‌هایی مواجه بوده است. امید می‌رود در پژوهش‌های آتی با تمهید آزمون‌هایی در این زمینه و بهره‌جستن از اصول طراحی رفتار^۳ به نتایج جدید دست یافته و راهکارهای مؤثری در این زمینه توسعه پیدا کند.

نتیجه

معضل وندالیسم به عنوان مسئله‌ای که جهان مدرن دچار آن شده است، موضوعی تک‌عاملی نبوده و جنبه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، روانی و کیفیت طراحی در آن دخیل هستند و برای رفع این مشکل باید در همه این ابعاد اقدام نمود. آموزش، فرهنگ‌سازی، آگاهی‌بخشی، تقویت حس مسئولیت‌پذیری، بهبود وضعیت زندگی شهروندان و ... از جمله اقدامات مطلوب در این زمینه‌اند. به طور کلی در سه بخش آموزشی، فیزیکی و طراحی می‌توان تأثیرگذار بود که در این میان طراحی به عنوان چاقوی دولبه نقش اساسی در این مسئله ایفا می‌کند. همانطوری که یک طراحی نامناسب می‌تواند موجب تشدید رفتارهای خرابکارانه شود، یک طراحی درست و سنجیده نیز از وقوع آن جلوگیری خواهد کرد. طراحان بایستی هم‌راستا با سایر عوامل تأثیرگذار یعنی با در نظر گرفتن ویژگی‌های روان‌شناختی انسان و لحاظ کردن آن در طراحی مبلمان شهری، یک محصول مناسب برای استفاده‌کنندگان ارائه کنند و برای مانع شدن از وندالیسم، با نامناسب ساختن آفرندس آن برای وندالیسم و به کار بردن مواد و مترپال ضدتخریب از خسارات عدیده جلوگیری

- پی‌نوشت‌ها
1. Norms
  2. Vandalism
  3. Dialectic
  4. Oder
  5. Vištula
  6. Aquisitive
  7. Play
  8. Tactical
  9. Donald Norman
  10. Affordance
  11. James Gibson
  12. Multifunctional
  13. Behaviour Design

منابع

- احمدی، ح. (۱۳۷۷). نظریه های انحرافات اجتماعی. شیراز: انتشارات زر.
- باقری طالقانی، ا. (۱۳۹۳). مفاهیم کاربردی نظریه افردنس، از روان شناسی تا فرایند طراحی. هنرهای تجسمی، شماره ۵۹، ۶۴-۵۵.
- باقری طالقانی، ا.، افهمی، ر. و چوپانکاره، و. (۱۳۹۷). طراحی افردنس چند سطحی به منظور ارتقاء کاربردپذیری محصولات تعاملی؛ مطالعه موردی: دستگاه خودپرداز. هنرهای تجسمی، دوره ۲۳، شماره ۴، صفحه ۱۱۲-۱۰۳.
- بخارایی، ا.، شریبیان، م. (۱۳۹۴). تحلیل جامعه شناختی عوامل اثرگذار بر رفتارهای وندالیستی (مطالعه موردی: در کلانشهر مشهد). پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی ایران. دوره ۴، شماره ۲، صفحه ۴۸-۲۱.
- بلالی، ا.، و جعفری، ر.، و آغچه، ع. (۱۳۹۲). بررسی وندالیسم گرافیتی در دانشگاه؛ تحلیل محتوای دیوارنوشته های دانشگاه بوعلی سینا و آزاد همدان. فرهنگ در دانشگاه اسلامی، دوره ۳، شماره ۳ (پیاپی ۸)، صفحه ۵۴۹-۵۲۵.
- ترکاشوند، ع. (۱۳۸۸). جوانی و تخریب‌گری اجتماعی وندالیسم پدیده‌ای در عصر حاضر. روزنامه رسالت، شماره ۶۹۳۵، صفحه ۲۰.
- تیموری، ج.، راستین، م. و ذوالفقاری، س. (۱۳۹۴). وندالیسم و راهکارهای مقابله با آن. دومین کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم رفتاری و اجتماعی، تهران.
- دغاقله، ع. و کلهر، س. (۱۳۸۹). آسیب‌های شهری در تهران (وندالیسم، دختران فراری، زنان سرپرست خانوار و تکدی‌گری). تهران: جامعه‌شناسان.
- رضوی، م. (۱۳۸۵). وندالیسم و توسعه پایدار فضای شهری. فصلنامه سبزینه، سال پنجم، شماره ۵ هشتم.
- زال‌نژاد، ک. (۱۳۹۱). وندالیسم چیست؟ وندال کیست؟ دستاورد، سال بیست و دوم، شماره ۳۲، صفحه ۱۰۴.
- عباس‌زاده، م. و دین‌دوست، س. (۱۳۹۷). عوامل زمینه‌ساز وندالیسم گرافیکی در بین دانشجویان؛ با تأکید بر مضامین دیوارنویسی‌ها و صندلی‌نویسی‌ها (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تبریز). مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، شماره ۳، ۳۳-۵۹.
- عبدالمی، م. (۱۳۸۳). طرح مسائل اجتماعی در ایران اهداف و ضرورت‌ها. مجموعه مقالات مسائل اجتماعی ایران. چاپ اول تهران: موسسه انتشارات آگاه.
- عفتی، م. (۱۳۸۱). بررسی انگیزه‌های مؤثر بر وندالیسم (با تکیه بر سنگ‌پرانی به قطارهای مسافری). پژوهش‌نامه فرهنگی، سال هفتم، دوره جدید، شماره ۳.
- غلامپور، ا. (۱۳۷۹). معیارهای ارزیابی و انتخاب مبلمان شهری. ماهنامه شهرداری‌ها، دوره ۲، شماره ۱۸، ۷۲-۸۱.
- فتحی، س. و محمدی، ح. (۱۳۹۰). شهرنشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان. فصل‌نامه پژوهشی اجتماعی، دوره ۴، شماره ۱۳، ۱۵۷-۱۷۱.
- قاسمی تودشکچویی، ح. و طاهرسیما، س. (۱۳۹۸). تمهیدات طراحی ورزشی برای کاهش اثرات وندالیسم تخریب‌گرایی. ششمین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری و پنجمین نمایشگاه تخصصی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان تهران، تهران.
- لیف شورتر، آ. (۱۳۷۹). مبلمان شهری جدید برای لندن. ترجمه فرحناز نوبخت، ماهنامه شهرداری‌ها، سال دوم، شماره ۹.
- محسنی تبریزی، ع. (۱۳۸۳). وندالیسم. چاپ اول، تهران: انتشارات آن.
- محزون، ا. و بامداد، ع. (۱۳۹۵). وندالیسم (تخریب‌گرایی) در معماری با رویکرد روان‌شناسی. کنگره بین‌المللی زبان و ادبیات.
- میرفردی، ا.، احمدی، س. و نیکخواه، ز. (۱۳۹۱). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به وندالیسم (خراب‌گری) در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج. فصل‌نامه جامعه‌شناسی کاربردی، دوره ۲۳، شماره ۳، ۱۸۵-۲۰۶.
- یشمی، ن. و اخوان‌گوران، ش. (۱۳۹۲). توسعه شهری پایدار: افردنس و نقش آن در کنترل وندالیسم، همایش معماری پایدار توسعه شهری.

- Ceccato, V. and Haining, R. (2005). Assessing the geography of vandalism: Evidence from a Swedish city. *Urban Studies*, 42(9), 1637 - 1656.
- Gibson, J.J. (2014). *The Ecological Approach to Visual Perception: Classic Edition (1st ed.)*. Psychology Press.
- Goldstein, A. P. (1996). *The psychology of vandalism*. New York: Plenum Press.
- Ilgin, İ. D. (2001). Tasarım Eğitimi:Yaraticılığın Desteklemek. *DomusM*,10(10).
- Kempkens, S.,Levy, S., Stark, H., Tieg, A., & Widmann, M. (2017). Der mob [the mob]. *DIE ZEIT*. 29.
- Loewy, A. (2009). The Affordance Principle - Promoting User Awareness in the Beginning Industrial Design Studio. 25th International Conference on the Beginning Design Student, held at Louisiana State University, Baton Rouge, LA .pp5 - 13
- Masoudi, N., Fadel, G., Pagano, C., & Elena, M. (2019). A Review of Affordances and Affordance-Based Design to Address Usability. *Proceedings of the Design Society: International Conference on Engineering Design*, 1(1), 1353 - 1362.
- McGrenere, Joanna & Ho, Wayne. (2000). Affordances: Clarifying and Evolving a Concep. *Proceedings of the Graphics Interface 2000 Conference*. 179 - 186
- Norman, D. A. (1988). *the psychology of everyday thing*. Basic Books Inc., New York, NY, USA.
- Nurgül ARISOY (2020). Measuring students' preferences for urban furniture vandalism in Selçuk University Campus in Turkey: A case study. *Archives of Agriculture and Environmental Science*, 5(3): 426 - 430.
- Sousa, A. I., Sarmiento, T., Borges, A., & Mendonça, R. (2019). Affordance, a concept for a measurable Design-Fitness furniture, a case study.
- Wilson, P. R., & Healy, P. (1986). *Vandalism & Graffiti on State Rail*. Canberra: Australian Institute of Criminology.